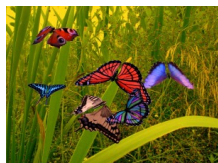

21 April 2006

By: Carmen Ivanov, Associate Editor

Pastele: simboluri, sacrificii, alimente rituale si lumina

Renastere simbolica a timpului si spatiului

Sarbatoarea Pastelui, ce va fi celebrata in acest an de ortodocsi la 23 aprilie, marcheaza miracolul Invierii Domnului, iar actele de purificare din Saptamana Luminata readuc echilibrul si armonia crestinilor. Timpul deschis de Duminica Floriilor, inchis de Duminica Tomii si intersectat de noaptea Invierii reprezinta un scenariu ritual de innoire anuala a lumii, arata cercetatorul Ion Ghinoiu in lucrarea "Zile si mituri". Pastele se incadreaza in modelul preistoric de renastere simbolica a timpului si spatiului prin jertfa divinitatii adorate, substituata de o efigie, un om, un animal, o pasare sau un ou de pasare. Deosebirea fundamentala intre cretinism si alte dogme religioase consta in faptul ca jertfa prin substitutie a zeului precrestin a fost inlocuita cu jertfa lui Isus, savarsita o singura data, pe Golgota, in numele tuturor oamenilor si reactualizata ritual in fiecare an de credinciosi. Pastele este cea mai veche sarbatoare a crestinatatii, stabilind o punte intre Vechiul si Noul Testament. Legatura intre sarbatoarea evreiasca Pessah si sarbatoarea crestina este si reala si ideala. Realta, pentru ca Iisus a murit in prima zi a Pastelui evreiesc, ideala pentru ca, prin moartea si invierea lui, Mantuitorul implineste de fapt profetia Vechiului Testament. Pastele crestin a preluat multe dintre traditiile celui evreiesc, inclusiv simbolul mielului sacrificat. Mielul este simbolul lui Iisus in intreaga traditie crestina. Rugaciunile pentru binecuvantarea mieilor dateaza din secolul VII, iar din secolul IX, pe masa de Pasti a Papei mielul fript a devenit un fel principal. In Europa sunt foarte populari si mieii din unt, paste sau zahar. Pentru ca ouale nu puteau fi consumate in timpul postului, ele au ajuns la loc de cinste pe masa dupa Inviere. In traditia crestina, oul, colorat si impodobit, este simbolul Mantuitorului, care paraseste mormantul si se intoarce la viata, precum puiul de gaina iesit din gaoace. La inceput, ouale se vopseau cu plante in galben, culoarea soarelui, si in rosu, culoarea discului solar la rasarit si apus. Ulterior, ouale au fost decorate cu chipul lui Hristos, cu figuri de ingeri, cu un miel, cu motive astrale sau zoomorfe. Aceasta tehnica de infrumusetare cu diferite motive este cunoscuta sub numele de incondeiere. La tara, romanii aleg oua proaspete de gaina si rata prin scufundarea lor in apa (ouale proaspete cad la fund, cele vechi se ridica la suprafata) si pregatesc uneltele de ornamentat. Cele mai vechi "condeie" au fost lumanarea, cu al carei capat incins la foc se desenau pe ou anumite semne, si pana de gasca, ce avea rolul cornului de ornat al olarului. Oamenii topesc ceara de albine in care se adauga putin carbune pisat, incondeiaza ouale cu motivele dorite si le pun apoi in vopsea pentru colorarea fondului. Local, se folosesc metode noi de decorare, mai mult sau mai putin legate de incondeierea cu ceara: oua pictate, sapate sau decorate in relief, incondeiate cu frunze de plante, impodobite cu margele etc. In comunitatile traditionale, ciocnitul oualor se face dupa reguli care difera de la o zona la alta, dar oricum respectarea lor este obligatorie: cine are prima lovitura (de obicei, barbatul mai in varsta), ce parti ale oualor sa fie lovite, ciocnitul sa fie "pe luate", "pe schimbate", "pe vazute" sau "pe nevazute". In unele locuri, cojile oualor sunt aruncate pe pamant pentru fertilizarea holdelor, viilor si livezilor, se pastreaza pentru vraji sau descantece sau se pun in hrana animalelor si pasarilor. Iepurasul de Pasti este un simbol pagan, emblema a fertilitatii, asociat de crestini cu aparitiile lui Iisus dupa Inviere. Prima mentionare a iepurasului ca simbol pascal apare in Germania, pe la 1590. In unele regiuni din aceasta tara se credea ca iepurasul aduce ouale rosii in Joia Mare si pe cele colorate altfel in noaptea dinaintea Pastelui. Printre alte simboluri ale Pastelui se mai numara liliacul, expresie a puritatii, si fluturele, a carui iesire din crisalida in alta forma aminteste de Invierea lui Iisus. Obiceiurile de Pasti nu difera mult de la o zona a lumii la alta, ci tin in special de specificul gastronomic. Peste tot se prepara mancaruri traditionale, cum ar fi pasca la rusi si romani, osterstollen in

Germania, Baba Wielancona la polonezi. Cel mai des, aceste mancaruri sunt binecuvantate la biserica, alaturi de oua si carne. Pentru romani, pregatirea Pastelui inseamna mai intai curatenia si bucatele care se fac in casa. Ca si in celelalte scenarii de innoire sezoniera sau anuala a timpului calendaristic, de Pasti se fac sacrificii violente (taiatul mielului si, in unele zone, a purcelului sau vitelului, spartul oualor), se prepara alimente rituale (colaci, pasca), se aprind luminile, se crede ca se deschid mormintele si cerurile, ca vorbesc animalele, ard comorile etc. Si pentru ca romanilor Pastele li s-a parut foarte important, au mai imaginat si alte "feluri" de Pasti: Pastele Blajinilor, sarbatoare populara cu data mobila, sinonima cu Pastele Mortilor, sau Lunea Mortilor, care este dedicata spiritelor mosilor si stramosilor capabile sa se ospateze si se se bucure de sarbatoare, la fel ca cei vii. Si tot asa a fost "inventat" Pastele Cailor, sarbatoare cu data mobila (ziua de joi din a sasea saptamana care urmeaza dupa Paste), cand se crede ca, pentru un ceas, o singura data pe an, se satura caii de pascut iarba. Importanta sarbatorii s-a diminuat treptat, capatand un inteles peiorativ: a nu inapoia ceea ce ai imprumutat, a amana pana la "Sfantul asteapta", a nu te tine de cuvant. In legendele nativitatii si in unele colinde, sensul nou al sarbatorii este pus pe seama blestemului aruncat asupra cailor, animale nerumegatoare, in permanenta nesatule, de catre Maica Domnului, care a fost incomodata de tropotul, nechezatul, mancatul si rontaitul nutretului in timpul nasterii lui Iisus, in ieslea din grajdul lui Craciun. Cu variante si credinte locale, sarbatoarea a fost atestata pretutindeni in Romania.